

POZICIJA

Dėl tretinio aktyviosios galios rezervo aukciono

Atsižvelgdama į tai, jog vienas pagrindinių tikslų elektros energijos sektoriuje yra sukurti sąlygas konkurencija pagrįstai elektros energijos rinkai veikti bei įtvirtinti sąžiningą konkurenciją tarp rinkos dalyvių, Lietuvos pramonininkų konfederacija (toliau – LPK) pateikė Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai savo poziciją dėl tretinio aktyviosios galios rezervo aukciono bei prašė imtis visų būtinų veiksmų, kad elektros energijos rezervinės galios paslaugos būtų įsigyjamoms skaidriomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis, ribojančiomis didelę įtaką rinkoje turintiems subjektams galimybę piktnaudžiauti turima padėtimi bei išstumti smulkiuosius paslaugų teikėjus iš rinkos.

2016 m. gruodžio 13 d. įvyko elektros perdavimo sistemos operatoriaus AB „Litgrid“ organizuojamas tretinio elektros galios rezervo aukcionas (toliau – Aukcionas), kuriame dalyvavo keturi potencialūs paslaugų teikėjai. Aukcionas buvo nutrauktas, nes vienas dalyvis, turintis didelę įtaką rinkoje, pateikė Aukciono sąlygų neatitinkantį pasiūlymą ir dėl to visų kitų Aukciono sąlygas atitinkančių pasiūlymų suminis kiekis (165 MW) buvo pripažintas nepakankamu - mažesniu už reikalingą (484 MW).

Esant būtinybei įsigyti rezervinės galios paslaugas, perdavimo sistemos operatorius 2016 m. gruodžio 27 d. organizavo uždaras tiesiogines derybas, kurių metu nusprendė visą tretinio rezervo galios poreikį pirkti iš to paties didelę įtaką rinkoje turinčio dalyvio, dėl kurio veiksmų buvo nutrauktas Aukcionas.

Akivaizdu, kad toks rezervinės galios paslaugų įsigijimas yra ydingas ir neužtikrinantis 2016 m. spalio 7 d. Energetikos ministerijos Aukciono iniciatyviniame rašte nurodyto pagrindinio tikslo įgyvendinimo – organizuoti Aukcioną, kuris leistų užtikrinti vienodas, nediskriminacines ir konkurencines sąlygas visiems rinkos dalyviams. Be to, dėl įvykusio rezervinės galios paslaugų pirkimo, jo rezultatų, galimai neteisėtų didelę įtaką rinkoje turinčio dalyvio veiksmų buvo inicijuoti ir pradėti institucijų tyrimai bei teisiniai ginčai.

Siekiant pakeisti susiklosčiusią situaciją, LPK siūlo Energetikos ministerijai, kuri yra elektros perdavimo sistemos operatoriaus netiesioginė valdytoja ir akcininkė, taip pat valstybės politiką elektros energetikos sektoriuje organizuojanti ir įgyvendinanti institucija, inicijuoti naują skaidrų ir nediskriminacinį tretinio elektros galios rezervo aukcioną, o jam įvykus – esamą sutartį su didelę įtaką rinkoje turinčiu dalyviu nutraukti ir sudaryti naujas paslaugų teikimo sutartis. Priešlaikinis esamos sutarties nutraukimas ir skaidraus aukciono organizavimas neabejotinai turėtų teigiamą

įtaką rinkos konkurencingumui bei sisteminių paslaugų kainoms, be to, užtikrintų rinkos dalyvių ir priešiškos institucijų teisėtus interesus ir lūkesčius.

Įvertinus akivaizdų rinkos dalyvių nepasitenkinimą bei atsiradusi neužtikrintumą, visuotinai yra sutariama, kad aukcionas turi būti organizuojamas pakartotinai artimiausiu metu, o aukciono taisyklės tobulintinos. Tretinio aktyviosios galios rezervo aukcionas privalo užtikrinti skaidrias ir objektyviai realias galimybes visiems galios rezervo teikėjams dalyvauti aukcione, pateikti pasiūlymus ir būti pripažintais laimėtoju, o perkančiajai organizacijai – realią galimybę rinktis bei įsigyti perkamas paslaugas žemiausia kaina.

Siekiant išvengti situacijų, kai ne tik kiti aukciono dalyviai, bet ir aukciono organizatorius tampa didelę įtaką rezervinės galios rinkoje turinčio subjekto įkaitu, siūlytina aukciono sąlygose įtvirtinti nuostatas, kurios:

- suteiktų realią galimybę aukcione dalyvauti visiems potencialiems dalyviams, t. y. nenustatyti diskriminacinių, neobjektyvių ir su rezervinės galios paslaugų teikimu nesusijusių reikalavimų (pavyzdžiui, dėl naudojamo kuro rūšių, technologijų) teikėjams;
- ne tik leistų tretinio galios rezervo paslaugą įsigyti dalimis, bet ir įpareigotų perdavimo operatorių dalį tretinio galios rezervo įsigyti iš mažiausią kainą pasiūliusių dalyvių;
- įpareigoti dalyvius pasiūlymuose nurodyti galios rezervo kainas techninio generacijos minimumo atveju;
- suteiktų teisę perkančiajai organizacijai, nustačius nepagrįstai dideles kainas – pasiūlymą atmesti ir (arba) vadovautis Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos vienašališkai nustatytais, jei tokios kainos yra nustatytos didelę įtaką turinčio subjekto atveju.

Atkreipiame dėmesį, jog Vyriausybei nutraukus kompensacijų už viešuosius interesus atitinkančias paslaugas mokėjimą efektyviai elektros energiją gaminančioms termofikacinėms elektrinėms, iki valstybės lygmeniu bus išspręstas klausimas, kokios galios elektros generacijos Lietuvai reikia, buvo užtikrinta, kad šios elektrinės nediskriminaciniais pagrindais galės dalyvauti aktyviosios galios rezervo pirkimuose ir turės realias galimybes teikti dalį šių paslaugų. Siekiant išvengti negrįžtamų pokyčių rinkoje, kuomet elektrinės yra uždaromos ir vėlesnis jų paleidimas yra neįmanomas ar reikalaujantis itin didelių resursų, pakartotinio skaidraus aukciono organizavimas yra laikytinas nuosekliu ir būtinu valstybės politiką elektros energetikos sektoriuje įgyvendinančios institucijos sprendimu.

Atsižvelgiant į visą, kas aukščiau išdėstyta, LPK prašo Energetikos ministerijos imtis visų būtinų veiksmų, kad aktyviosios galios rezervo paslaugos būtų įsigytos skaidriomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis, o esama sutartis būtų nutraukta ir pakeista naujomis sutartimis, sudarytomis su finansiškai geriausią pasiūlymą pateikusiais naujai organizuoto aukciono dalyviais.

2017 m. kovo 29 d.